

Стан та перспективи розвитку швейної промисловості України в період становлення ринкових відносин

Перехід від адміністративно-директивної до ринкової економіки, тобто в принципово іншу систему економічних координат, не може бути безболісним, Україна переживає економічну кризу. Кризові явища в економіці України, що розпочалися після 1990 року, призвели і до падіння обсягів виробництва в легкій промисловості, яка була найбільш незахищеною і не пристосованою до жорсткої конкуренції на світовому ринку. На сьогоднішній день в Україні товари легкої промисловості виготовляють близько 4000 підприємств. Потужність галузі спроможна виробляти близько 1 млрд.м² тканини, понад 3 млрд.дм² шкіртоварів, 150 млн. пар взуття, більш як 325,8 млн. пар панчішно-шкарпеткових виробів, 200 млн. од. одягу, понад 200 млн. од. трикотажних виробів, 2 млн. м² натуральних вовняних класичних килимів та іншу продукцію. Вітчизняні підприємства можуть забезпечити одягом, взуттям, різним інвентарем кожну сім'ю.

Згідно статистичних даних до початку ринкових перетворень всі структурні підгалузі легкої промисловості, як і вся вона в цілому мали тенденцію до зростання, хоча середньорічні темпи росту масштабів виробництва мали тенденцію до падіння. Разом з тим темпи росту масштабів виробництва в останні передкризові роки були незначними і фактично відповідали темпам росту реальних доходів населення, що свідчило про насиченість ринку цих товарів. На це вказує також і те, що темпи росту масштабів виробництва були приблизно однаковими по окремих підгалузях легкої промисловості, що підтверджувало збалансованість пропозиції та попиту на її продукцію в межах України.

Ситуація різко змінилась після 1990 року, коли в результаті політики відкритих дверей, яка привела до безконтрольного імпорту відносно дешевих хоча і не дуже якісних виробів, з одного боку та різкого падіння купівельної спроможності населення в наслідок інфляційних процесів з другого, масштаби випуску продукції легкої промисловості почали різко зменшуватись. Найбільше падіння масштабів виробництва мало місце в 1996 році - 24%, а середньорічний темп його падіння по галузі в цілому за 1990 - 1996 роки склав (-16,3%). Одночасно це падіння не було рівномірним по підгалузях легкої промисловості. Так найбільше скоротилось виробництво в текстильній промисловості (-21,8%), що було викликано в основному відсутністю фінансових ресурсів для придбання сировини, яка в результаті розвалу Союзу тепер вироблялась в основному в інших країнах СНД. Найменше зачепили кризові явища швейну галузь, де середньорічні темпи падіння масштабів виробництва склали всього (-7,0%), хоча масштаби поставок швейної продукції вітчизняного виробництва на внутрішній ринок скоротились в значно більших масштабах через значні обсяги експорту швейної продукції.

За останній рік пропорції падіння масштабів виробництва по підгалузях збереглися, хоча в цілому темпи падіння дещо сповільнились. Так зменшення масштабів виробництва в 1996 році в порівнянні з 1995 по легкій промисловості склало - 25%, в той же час в текстильній - 37%, шкіряній, взуттєвій та хутровій - 27%, в швейній - 9%. Таким чином можна стверджувати, що в швейній промисловості нарешті проявились стабілізаційні процеси і вона почала адаптуватись до роботи в умовах ринкової економіки.

Для глибинної оцінки процесів стабілізації в швейній промисловості розглянемо тенденції виробництва окремих видів продукції. Зміна попиту на внутрішньому ринку та темпів виробництва окремих видів швейних виробів привела до суттєвої зміни асортиментної політики швейних підприємств тобто:

появилась тенденція до зменшення частки виробів, які виготовляються з натуральних тканин;

почалось інтенсивне витіснення з асортименту відносно дешевої продукції, призначеної для задоволення потреб дітей та осіб старшого віку;

зменшилось виробництво технологічно складних виробів, орієнтація на прості вироби (постіль, спідниці, брюки);

почалась переорієнтація найбільш передових в технічному відношенні підприємств на потреби зовнішнього ринку.

Так в 1997 році в порівнянні з 1990 роком значно виросли частки у виробництві брюк на - 22,8%, курток - 5,4%, пальто - 3,7%, костюмів - 0,4%, плащів - 0,2%, але зменшились масштаби виробництва суконь - 23,5%, сорочок – 8,9%.

Разом з тим не дивлячись на складну економічну ситуацію, підприємства, особливо великі в основному, зберігають свою спеціалізацію в розрізі основних асортиментних груп. На їх частку приходить до 70% випуску відповідних швейних виробів. Вони ж визначають асортиментну політику в галузі.

Аналіз свідчить також, що обсяги виробництва основних видів швейних виробів в 1996 році в порівнянні з 1990 роком значно зменшились, і тільки в порівнянні з 1995 роком за такими видами одягу як: пальта та напівпальта; піджаки; брюки; спідниці; є незначний приріст. Помітно змінився асортимент продукції. Так якщо в 1990 році 23 підприємства Мінлегпрому повністю спеціалізувалися на виготовленні продукції дитячого асортименту, то зараз підприємств, спеціалізованих на випуску цієї продукції, немає. Тепер вона виробляється на кожному другому підприємстві Мінпрому, але в дуже незначних обсягах.

Виробництво швейних виробів в Україні розміщено в усіх регіонах, однак найбільш насиченими цими виробництвами є Центральні та Східні області.

Так найбільше виробляється швейних виробів в Київській - 29,5%, Дніпропетровській - 6,8%, Львівській - 6,4%, та Вінницькій областях - 5,2%. Відносно слабо розвинута ця галузь в областях західної України та Півдня, хоча потреба в швейних виробках у всього населення приблизно однакова. За оцінками експертів в даний час незалежно від виду швейних виробів 40 - 45% продукції швейні підприємства продають в своєму регіоні, а з них до - 80% реалізується в межах області. Решта продукції експортується в інші регіони України приблизно в таких пропорціях: Центр та Захід - 20 - 25%, Південь - до 10%, Схід - до 5%, Крим - до 1%. Все це вказує на необхідність більш раціонального розміщення швейного виробництва в територіальному розрізі, а враховуючи вільні потужності, які не використовуються на підприємствах галузі гостро стоїть питання організації та підвищення ефективності роботи маркетингових служб швейних підприємств.

Одним з важливих факторів, який сприяє збільшенню масштабів виробництва швейних виробів є стан матеріально технічної бази підприємств швейної промисловості. За останні роки в цілому вартість основних фондів в порівняльних цінах зменшилась. Рівень зношеності основних фондів зріс, що свідчить про низький рівень процесів їх оновлення та вибуття.

В 1996 - 1997 роках в цілому по галузі рівень використання потужностей в середньому знаходився на рівні 35% і тільки підприємства, які працювали з давальницькою сировиною іноземного походження використовували свої потужності на 50 - 70%. Основними причинами неповного використання виробничих потужностей на підприємствах швейної промисловості є вихід з ладу обладнання, перебої в постачанні енергоносіями, сировиною, відсутність необхідних оборотних коштів та кваліфікованого персоналу.

Разом з тим за даними Мінпрому, швейні підприємства, що працюють на давальницькій сировині практично свої виробничі витрати не відшкодовують оплатою за виготовлену продукцію. Це дуже тривожний симптом, який свідчить про відсутність маркетингового підходу, до управління швейним виробництвом з одного боку, а з другого - приводить до інтенсивного фізичного зносу матеріально-технічної бази швейної промисловості, що може знизити рівень її конкурентоздатності, на внутрішньому та зовнішніх ринках в майбутньому.

Галузь підійшла до нового етапу розвитку, що вимагає принципово нової економічної політики дальшого розвитку, який полягає не в скороченні, а в нарощенні виробництва, створення необхідних нагромаджень для оновлення і розширення виробничого потенціалу та на цій основі підвищення ділової активності в тому числі за рахунок скорішої ніж в інших структурах народного

господарства плинності процесів роздержавлення, приватизації, акціонування та міжнародного розподілу праці.

На нашу думку для ліквідації негативних тенденцій в розвитку швейної промисловості України слід:

зміцнити сировинну базу галузі шляхом реконструкції, модернізації і технічного переозброєння базових підприємств, які забезпечують матеріалами та сировиною підприємства легкої промисловості;

збільшити масштаби використання місцевих ресурсів і зменшити використання імпоротної сировини (де це можливо);

освоїти виробництво нових видів продукції, у відповідності до світових тенденцій в моді, та забезпечити вдосконалення асортименту та підвищення якості всіх видів товарів легкої промисловості;

Бажаними є також інтенсивне стимулювання інтеграційних процесів у виробничо-господарських зв'язках підприємств, в тому числі створення асоціацій та інших добровільних об'єднань підприємств за участю підприємств суміжних галузей - виробників сировини та матеріалів, виробників готової продукції та банківського капіталу. Всебічну підтримку слід надавати підприємствам всіх форм власності із залученням іноземних інвестицій та технологій.

Вкрай необхідним є матеріальне стимулювання процесів оновлення матеріально-технічної бази підприємств та збільшення обсягів виробництва товарів народного споживання, а також здійснення окремих заходів щодо захисту внутрішнього ринку та товаровиробників від неконтрольованого надходження неякісних товарів імпортного виробництва. Протекціоністські заходи для захисту вітчизняних товаровиробників слід проводити шляхом підвищення ставок ввізного мита на імпорт тієї продукції, що виробляється на підприємствах галузі в достатній кількості. Доцільно встановити також підвищене мито на експорт української сировини, необхідної підприємствам легкої промисловості.

Особливе значення матиме запровадження пільгового оподаткування підприємств, що здійснюють технічне переозброєння та випускають товари дитячого асортименту, відновлення практики надання довготермінових кредитів на закупівлю сировини і проведення заходів щодо модернізації виробництва і організації випуску високоякісних товарів, що конкурують на світовому ринку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бокій Є.В., Роскач О.С., Чайкін А.П. «Отчет о проведении маркетинговых исследований рынка швейных и обувных изделий Украины.» - №94.07. Матеріали УкрНДІШвейпрому 1997р.
2. Будянська Н. Легка промисловість сьогодні // Легка промисловість. - 1997. - №1.

3. Красляньський А. Важкі шляхи легкої промисловості. // Діло. - 1997р. - №64, жовтень.
4. Статистичний щорічник України за 1996 рік. / М-во статистики України: від. за випуск В.Самченко. - К.: Техніка, 1996р.
5. Швейна промисловість в Україні одягає не нас, а закордон. За матеріалами Мінстату України. // Фінансова Україна. - 1997р. - 13 травня.